

Сергій А. Єрохін¹, Наталя М. Соколова², Максим П. Конобас³

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА «ЗЕЛЕНА» ЕКОНОМІКА ЯК КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню ключових чинників конкурентоспроможності будівельної галузі, що базується на засадах інноваційного розвитку та підходах «зеленої» економіки. Визначена проблематика дослідження є актуальною для всіх сфер на груп за інтересами.

В статті особливу увагу приділено аналізу інформації про обсяги виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за видами протягом 2010-2022 років. протягом 2010-2021 року будівельна галузь демонструвала стабільне зростання, досягнувши максимальної точки в 2021 році. На жаль, події річної давнини, а саме повномасштабне вторгнення РФ на територію України спричинило різке падіння обсягів виробленої будівельної продукції та виконаних будівельних робіт. За рік падіння відбулось більше ніж вдвічі, з 258073,6 млн. грн. у 2021 року до 114943,8 у 2022 році.

Представлено динаміку зміни обсягів будівництва протягом 2010-2022 років, що дозволяє узагальнити комплекс ключових чинників внутрішнього й зовнішнього середовища, які впливають на конкурентоспроможність будівельної галузі України.

Систематизований комплекс ключових чинників внутрішнього й зовнішнього середовища включає глобальні, національні, регіональні, загальні та макроекономічні чинники. Також виділено чинники, що стримують конкурентоспроможність будівельної галузі України, їх систематизація здійснена на: загальні, галузеві та специфічні чинники.

Доведено, що інноваційний розвиток та «зелена» економіка повинні мати конкретне призначення, суть та зміст для конкурентоспроможності будівельної галузі України, які залежать від зовнішнього стану та умов діяльності кожного конкретного підприємства будівельної сфери.

Ключові слова: інноваційний розвиток, «зелена» економіка, конкурентоспроможність, економічний розвиток, будівельна галузь, екологічне будівництво.

Рис. 3. Таб. 1. Літ. 10.

DOI: 10.32752/1993-6788-2023-1-261-87-94

Seghii A. Ierokhin, Nataliia M. Sokolova, Maksym P. Konobas

INNOVATIVE DEVELOPMENT AND "GREEN" ECONOMY AS KEY FACTORS IN THE COMPETITIVENESS OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY OF UKRAINE

The article is devoted to the study of the key factors of the competitiveness of the construction industry, which is based on the principles of innovative development and the approaches of the "green" economy. The identified issues of the research are relevant for all spheres and interest groups.

In the article, special attention is paid to the analysis of information on the volumes of manufactured construction products (performed construction works) by types during 2010-2022. during 2010-2021, the construction industry showed steady growth, reaching a maximum point in 2021. Unfortunately, the events of a year ago, namely the full-scale invasion of the Russian

¹ National Academy of Management. Ukraine.

² National Transport University. Ukraine.

³ National Academy of Management. Ukraine.

Federation on the territory of Ukraine, caused a sharp drop in the volume of manufactured construction products and completed construction works. Over the year, the drop has more than doubled, from UAH 258,073.6 million. in 2021 to 114,943.8 in 2022.

The dynamics of changes in the volume of construction during 2010-2022 are presented, which allows us to generalize the complex of key factors of the internal and external environment that affect the competitiveness of the construction industry of Ukraine.

Systematized complex of key factors of the internal and external environment includes global, national, regional, general and macroeconomic factors. The factors that restrain the competitiveness of the construction industry of Ukraine are also highlighted, and their systematization is carried out into: general, branch and specific factors.

It is proven that innovative development and "green" economy should have a specific purpose, essence and content for the competitiveness of the construction industry of Ukraine, which depend on the external condition and conditions of activity of each specific enterprise in the construction sector.

Keywords: innovative development, "green" economy, competitiveness, economic development, construction industry, ecological construction.

Peer-reviewed, approved and placed: 15.03.2023.

Постановка проблеми. Перспективи «зеленого» розвитку глобальної економіки тісно пов'язані з можливостями ефективного використання інновацій, інноваційних підходів та сучасних методів управління та адміністрування. В режимі необхідного зростання конкурентоспроможності поступово змінюються традиційні підходи до визначення ключових чинників конкурентоспроможності конкретної галузі, сектору економіки чи підприємства. Все більшого значення набувають перспективи інноваційного розвитку у поєднанні з елементами «зеленої» економіки, що знаходить своє відтворення і у будівельній галузі.

Показово, що інвестиційні вкладення в будівельну галузь зростають. Тим самим будівельна галузь поступово акумулює достатньо коштів та ресурсів для підтримки інноваційного розвитку, акцентуванні уваги на елементах «зеленої» економіки. З часом у будівельній галузі інвестиції в інновації перетворюються з довгострокових вкладень в поточні рентабельні інвестиції, які виступають ключовими чинниками її конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання інноваційного розвитку, «зеленої» економіки, конкурентоспроможності будівельної галузі досліджувались різними вітчизняними та зарубіжними науковцями. До прикладу, особливості формування іміджу зеленого регіону вивчав О. Зінченко [2], зеленої економіки та перспектив для України досліджувала група науковців у складі: Я. Квач, К. Фірсова [3], реалії та перспективи «зеленого» сценарію розвитку промисловості України представлено у працях О. Павлова, І. Брижань [5]. Проблеми, пов'язані з інноваціями в будівельній сфері досліджували: І Седікова та Д. Седіков [6], В. Ткаченко та М. Климчук [7], В. Харченко [8].

Метою статті є дослідження ключових чинників конкурентоспроможності будівельної галузі, що базується на засадах інноваційного розвитку та підходах «зеленої» економіки.

Основні результати дослідження. В сучасних умовах конкуренції та динамічних змін більшість країн зробили ставку на інноваційному розвитку та

«зеленій» економіці, надаючи перевагу довготривалим стратегічним концептам розвитку будівельної галузі. В перспективі врахування інноваційного поступу та підходи «зеленої» економіки надають можливість знизити витрати та підвищити потенціал конкурентних переваг на ринку, та конкурентоспроможності загалом.

Очевидно, що наслідком впровадження в будівельну галузь підходів «зеленої» економіки та передового інноваційного знання стане поліпшення екологічної ситуації, посилення незалежності національної економіки, виведення її на один рівень з країнами-лідерами. Звісно, визначення ключових чинників конкурентоспроможності також потребує виявлення наявних викликів для економіки будь якої країни.

Будівельна галузь, хоч і займає незначну частку в структурі національного господарства, проте її підприємства є основними потенційними основами пробного застосування інноваційних підходів, що базуються на елементах «зеленої» економіки. Є всі підстави вважати, що сьогодні в Україні проблемами розвитку «зеленої економіки» займаються доволі активно, хоча і зі значними перешкодами. Однак більшість як фундаментальних, так і прикладних досліджень, випробувань та інноваційний впровадженнь у будівельній галузі, які підвищують її конкурентоспроможність є розрізненими, несистематизованими та перебувають на різних стадіях як розробки так і впровадження.

Будівельна галузь виступає складовою промислового комплексу України і її стратегічні орієнтири та перспективи інноваційного розвитку співзвучні з стратегічними орієнтирами промислового комплексу в цілому.

Ключові концепти конкурентоспроможності будівельної галузі України розкриваються через її стратегічні орієнтири, які включають комплекс кількісних і якісних характеристик її стану. Характеристику стану будівельної галузі найкраще розкриє аналіз інформації про обсяг виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за видами. Отриману інформацію представимо у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1. Обсяг виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за видами протягом 2010-2022 років, млн. грн., [4]

	Будівництво, усього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2010	42918,1	19659,1	6876,5	12782,6	23259,0
2011	61671,7	26745,4	8137,1	18608,3	34926,3
2012	62937,2	28104,8	8523,0	19581,8	34832,4
2013	58586,2	28257,3	9953,1	18304,2	30328,9
2014	51108,7	24856,5	11292,4	13564,1	26252,2
2015	57515,0	28907,5	13908,8	14998,7	28607,5
2016	73726,9	38106,4	18012,8	20093,6	35620,5
2017	105682,8	52809,6	23730,0	29079,6	52873,2
2018	141213,1	66791,6	29344,8	37446,8	74421,5
2019	181697,9	83589,3	33208,8	50380,5	98108,6
2020	202080,8	80625,6	29083,6	51542,0	121455,2
2021	258073,6	102894,3	39147,9	63746,4	155179,3
2022	114943,8	50172,5	20072,2	30100,3	64771,3

Відзначимо, що в таблиці 1 дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, за 2014-2021 роки без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, за 2022-2023 роки без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Для повноти розуміння стану будівельної галузі представимо динаміку зміни обсягів будівництва протягом 2010-2022 років на рис.1.

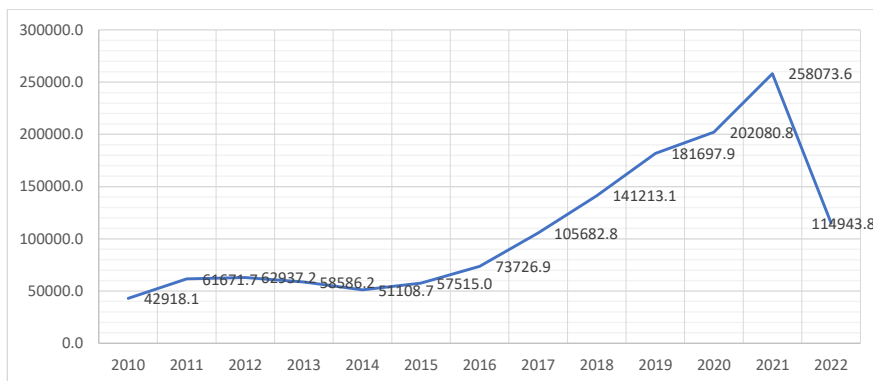

Рис. 1. Динаміка зміни обсягів будівництва протягом 2010-2022 років, побудовано авторами за даними [4]

Отже, як бачимо, протягом 2010-2021 року будівельна галузь демонструвала стабільне зростання, досягнувши максимальної точки в 2021 році. На жаль, події річної давнини, а саме повномасштабне вторгнення РФ на територію України спричинило різке падіння обсягів виробленої будівельної продукції та виконаних будівельних робіт. За рік падіння відбулось більше ніж вдвічі, з 258073,6 млн. грн. у 2021 року до 114943,8 у 2022 році.

Аналіз ситуації, що прослідковується дозволяє узагальнити комплекс ключових чинників внутрішнього й зовнішнього середовища, які впливають на конкурентоспроможність будівельної галузі України. Їх систематизація представлена на (рис. 2).

Характер зовнішніх і внутрішніх чинників конкурентоспроможності будівельної галузі України залежить від державної економічної ситуації, а також від рівня інноваційного розвитку та «зеленої» економіки.

В той час варто виділити найголовніші ключові чинники, що впливають на конкурентоспроможність будівельної галузі України. Насамперед, це:

1. Економічні умови. Стан економіки країни та світової економіки, зокрема, інфляція, рівень інвестицій, валютні курси та загальна економічна стабільність, значно впливають на будівельну галузь. Економічний ріст сприяє збільшенню попиту на будівельні послуги, тоді як економічні кризи можуть призводити до зниження інвестицій та уповільнення розвитку галузі.

2. Технологічні інновації. Впровадження новітніх технологій та інновацій у будівництві, таких як використання передових будівельних матеріалів,

автоматизація процесів, інформаційне моделювання будівель (BIM) та впровадження «зелених» технологій, можуть підвищити ефективність, якість і конкурентоспроможність будівельних компаній.

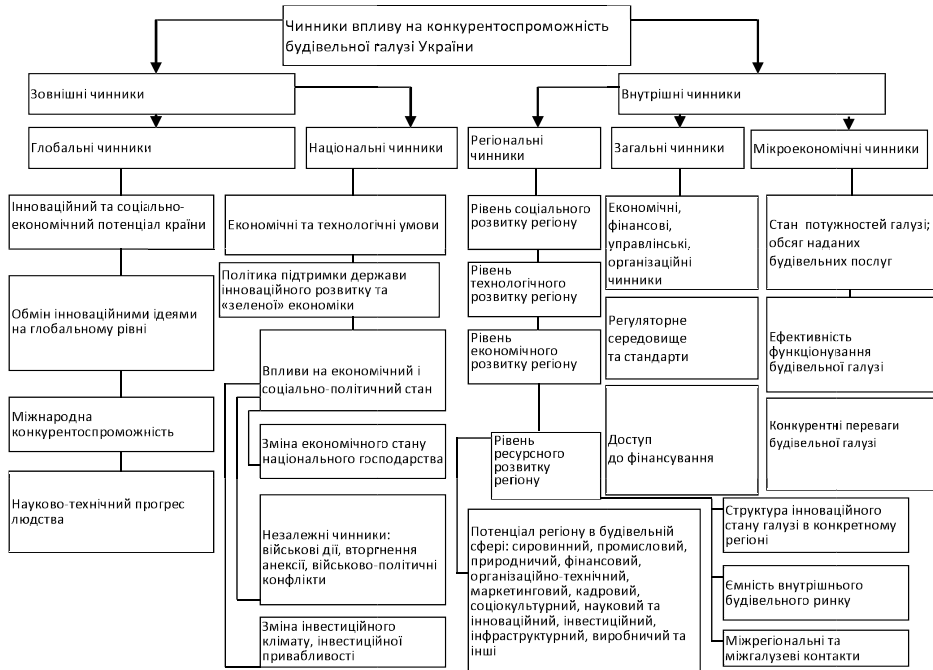

Рис. 2. Систематизація ключових чинників, які впливають на конкурентоспроможність будівельної галузі України,
розроблено авторами на основі: [1, 8, 10]

3. Регуляторне середовище та стандарти. Закони, регуляції та будівельні стандарти, як на національному, так і на міжнародному рівнях, впливають на будівельну галузь. Вимоги щодо безпеки, екологічних стандартів та якості будівництва можуть як сприяти покращенню конкурентоспроможності через підвищення стандартів, так і створювати додаткові витрати для будівельних компаній.

4. Доступ до фінансування. Можливість отримання фінансування для будівельних проектів є критичним чинником. Це включає доступ до банківських кредитів, інвестиційних фондів, грантів та інших фінансових інструментів. Глобальні фінансові ринки та інвестиційний клімат впливають на здатність компаній залучати необхідні ресурси для реалізації проектів.

Поряд з цим варто приділити увагу не тільки ключовим чинникам конкурентоспроможності будівельної галузі України на засадах інноваційного розвитку та «зеленої» економіки, а й враховувати чинники, що стримують її просування. Це потрібно зробити для впровадження, попередження й усунення чинників гальмування інноваційного розвитку у формуванні конкурентоспроможності будівельної галузі України (рис. 3).

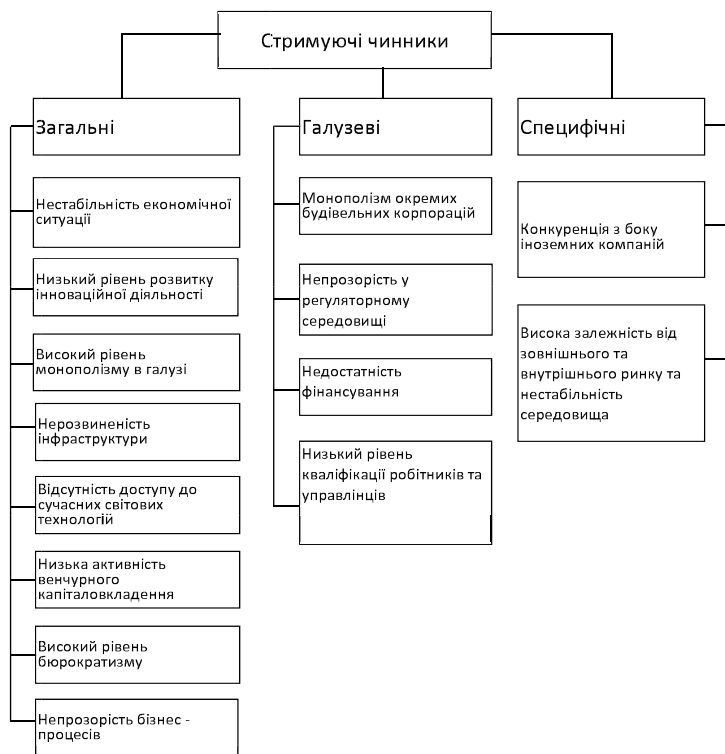

Рис. 3. Класифікація чинників, які стримують конкурентоспроможності будівельної галузі України, розроблено автором на основі [3, 6, 7]

Україна має всі передумови для інноваційного розвитку будівельної галузі. Подолання наведених на рис. 3 чинників є важливим для підвищення конкурентоспроможності будівельної галузі України та забезпечення її сталого розвитку. Очевидно, що інноваційний розвиток та «зелена» економіка як ключові чинники конкурентоспроможності будівельної галузі України можуть бути реалізовані в межах вираженої державної політики на засадах стратегічного планування.

Інноваційний розвиток та «зелена» економіка повинні мати конкретне призначення, суть та зміст для конкурентоспроможності будівельної галузі України, які залежать від зовнішнього стану та умов діяльності кожного конкретного підприємства будівельної сфери. Але це зовсім не означає, що питанню конкурентоспроможності будівельної галузі України на засадах інноваційного розвитку та «зеленої» економіки як ключових чинників немає універсальних підходів та рекомендацій. Саме дослідженню варіантів вибору та формування стратегій розвитку конкурентоспроможності будівельної галузі України будуть присвячені подальші наші дослідження.

Висновки. Отже, проблематика дослідження ключових чинників конкурентоспроможності будівельної галузі, що базується на засадах

інноваційного розвитку та підходах «зеленої» економіки є актуальною для всіх сфер на груп за інтересами.

В статті особливу увагу приділено аналізу інформації про обсяги виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за видами протягом 2010–2022 років. Представлено динаміку зміни обсягів будівництва протягом 2010–2022 років. Узагальнено та систематизовано комплекс ключових чинників внутрішнього й зовнішнього середовища, які впливають на конкурентоспроможність будівельної галузі України. Також виділено чинники, що стримують конкурентоспроможність будівельної галузі України.

Доведено, що інноваційний розвиток та «зелена» економіка повинні мати конкретне призначення, суть та зміст для конкурентоспроможності будівельної галузі України, які залежать від зовнішнього стану та умов діяльності кожного конкретного підприємства будівельної сфери.

1. Бабурко І. П. Екологізація діяльності підприємств будівельної галузі (на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Стрийбудмонтаж» Львівська область, Стрийський район, с. Дуліби) : дипломна робота магістра : 101 Екологія / І. П. Бабурко ; Хмельницьк. нац. ун-т. Хмельницький, 2021. 97 с.
2. Зінченко, О. А. (2017). Особливості формування іміджу зеленого регіону. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка, (22, Вип. 10), 143–148.
3. Квач, Я. П., & Фірсова, К. В. «Зелена економіка»: Можливості для України. Глобальні та національні проблеми економіки, 52.
4. Обсяг виробленої будівельної продукції за видами. Державна служба статистики України: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Павлов, О. І., & Брижань, І. А. (2014). Зелений сценарій розвитку промисловості України: реалії та перспективи. Економіка і регіон, (3), 28–33.
6. Седікова, І., & Седіков, Д. (2021). Екологічний менеджмент підприємства як передумова сталого розвитку// Наукові перспективи (Naukovm perspektivi), (9 (15)).
7. Ткаченко, В. В., & Климчук, М. М. Інноваційна система управління будівельними підприємствами: цифровізація, інвестиції, стратегії в будівництві, 94.
8. Харченко, В. (2021). «Зелені» екотенденції в будівельній галузі країн ЄС і України. EUROPEAN DIMENSIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські Виміри Сталого Розвитку», 11 червня 2021. К.: НУХТ, 2021 . 127 с.
9. Чичуліна, К. В., Биба, В. В., Міняйленко, І. В., & Скриль, В. В. (2020). Виклики енергоефективності: співпраця України з ЄС: навч. посібник.
10. Штець, В. (2013). Еколого-економічні аспекти переходу до зеленої економіки в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка, (6), 108–113.

1. Baburko I. P. Ekologizatsiia diialnosti pidpriemstv budivelnoi haluzi (na pryklady tovarystva z obmezhenoiu vidpovidalnistiu «Strybudmontazh» Lvivska oblast, Stryiskyi raion, s. Duliby) : diplomna robota mahistra : 101 Ekologhiia / I. P. Baburko ; Khmelnyts. nats. un-t. Khmelnytskyi, 2021. 97 s.
2. Zinchenko, O. A. (2017). Osoblyvosti formuvannia imidzhu zelenoho rehionu. Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomika, (22, Vyp. 10), 143–148.
3. Kvach, Ya. P., & Firsova, K. V. «Zelena ekonomika»: Mozhlyvosti dlia Ukrainy. Hlobalni ta natsionalna problemy ekonomiky, 52.
4. Obsiah vyroblenoi budivelnoi produktsii za vydamy. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Pavlov, O. I., & Bryzhan, I. A. (2014). Zelenyi stsenarii rozvytku promyslovosti Ukrainy: realii ta perspektvy. Ekonomika i rehion, (3), 28–33.
6. Sedikova, I., & Sedikov, D. (2021). Ekologichnyi menedzhment pidpriemstva yak peredumova staloho rozvytku// Naukovi perspektvy (Naukovm perspektivi), (9 (15)).

7. Tkachenko, V. V., & Klymchuk, M. M. Innovatsiina systema upravlinnia budivelnymy pid-priemstvamy: tsyfrovizatsiia, investysii, stratehii v budivnytstvi, 94.
8. Kharchenko, V. (2021). «Zeleni» ekotendentsii v budivelnii haluzi krain YeS i Ukrainy. EUROPEAN DIMENSIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT. Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Ievropeiski Vymiry Staloho Rozvytku», 11 chervnia 2021. K.: NUKhT, 2021 . 127 s.
9. Chychulina, K. V., Byba, V. V., Miniailenko, I. V., & Skryl, V. V. (2020). Vyklyky enerhoefektyvnosti: spivpratsia Ukrainy z YeS: navch. posibnyk.
10. Shtets, V. (2013). Ekoloho-ekonomichni aspekty perekhodu do zelenoi ekonomiky v Ukraini. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika, (6), 108-113.